

POSTANOWIENIE

Dnia 10 października 2023 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: sędzia Piotr Królikowski

Protokolant: Kamila Jabłońska

po rozpoznaniu w dniu 10 października 2023 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z wniosku **Forum (...)**

z udziałem **M.M., (...)**

w przedmiocie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie art. 44 ust. 1 ustawy o referendum ogólnokrajowym

postanawia:

1. oddalić wniosek;
2. zasądzić od wnioskodawcy Fundacji (...) na rzecz uczestników M.M. i (...) kwotę 754,00 zł (siedemset pięćdziesiąt cztery złote 00/100) tytułem zwrotu kosztów postępowania.

sędzia Piotr Królikowski

Uzasadnienie
postanowienia z dnia 10 października 2023 r.

Wnioskiem z dnia 9 października 2023 r. Fundacja (...) wniosło w trybie art. 44 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym o:

- 1) zakazanie M. M. oraz partii politycznej (...) rozpowszechniania nieprawdziwych informacji o tym, że:
 - a) projekt unijnych przepisów dotyczących migracji zakłada możliwość przymusowej relokacji,
 - b) projekt unijnych przepisów dotyczących migracji dotyczy nielegalnych migrantów,
 - c) w referendum ogólnokrajowym zaplanowanym na dzień 15 października 2023 r. Polska może odrzucić projekt unijnych przepisów dotyczących migracji;
 - 2) nakazanie Uczestnikom opublikowana na własny koszt sprostowań o następującej treści (oznaczonej pogrubionym krojem pisma):
 - a) [**SPROSTOWANIE**] Nieprawdą jest, że projekt unijnych przepisów dotyczących migracji zakłada przymusową relokację i dotyczy nielegalnych migrantów M.M., (...).
 - b) [**SPROSTOWANIE**] Nieprawdą jest, że w referendum 15 października 2023 roku Polska może odrzucić projekt unijnych przepisów dotyczących migracji – M.M., (...).
- przy czym sprostowania te powinny być:
- a) opublikowane w formie tekstowej na kontach prowadzonych przez Uczestników w serwisie Twitter/X, dostępnym pod adresem <https://twitter.com>, pod nazwą:
 - @(...) - w odniesieniu do M. M.,
 - @(...) – w odniesieniu do partii politycznej (...);
 - b) opublikowane w dwóch odrębnych wpisach na obu kontach Uczestników w ten sposób, że w każdym z wpisów znajdzie się jedno sprostowanie;
 - c) wyróżnione przy wykorzystaniu funkcjonalności serwisu Twitter/X „Przypnij do profilu”, tj. z pominięciem domyślnej chronologicznej formy prezentacji wszystkich wpisów na danym koncie – w ten sposób, że:
 - pierwsze sprostowanie (oznaczone literą a) zostanie wyróżnione na koncie M. M.
 - @(...),

- drugie sprostowanie (oznaczone literą b) zostanie wyróżnione na koncie partii politycznej (...).
- d) opublikowane nie później niż 6 godzin od momentu uprawomocnienia się postanowienia w sprawie - nie wyłączając okresu od zakończenia kampanii referendalnej do zakończenia głosowania (tzw. ciszy referendalnej);
- e) utrzymywane przez okres nie krótszy niż 72 godziny od momentu opublikowania każdego ze sprostowań i widoczne dla wszystkich odbiorców bez konieczności posiadania przez nich kont w serwisie Twitter/X;
- f) opublikowane bez żadnych komentarzy, uzupełnień czy odniesień do ich treści przez Uczestników - także w prasie, jak i na kontach prowadzonych w innych serwisach społecznościowych kontrolowanych przez Uczestników, a ponadto bez zastosowania jakichkolwiek zabiegów formalnych i treściowych umniejszających znaczenie, rangę i powagę sprostowań, względnie zaznaczających dystans do ich treści lub formy.

Ponadto wnioskodawca wniósł o zasądzenie od uczestników na jego rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu wnioskodawca wskazał, że jest fundacją, której cele statutowe obejmują „wspieranie działalności społecznej, naukowej i oświatowej prowadzonej na rzecz rozwoju instytucji demokratycznych w Rzeczypospolitej Polskiej, jak również podejmowanie przedsięwzięć zmierzających do wzrostu zaangażowania polskiego społeczeństwa w działania, które sprzyjają szybkiemu i stabilnemu rozwojowi Rzeczypospolitej Polskiej oraz urzeczywistnianiu zasad demokratycznego państwa prawa, a także działalność na rzecz rozwoju świadomości obywatelskiej oraz rozwoju gospodarczego". Cele te Wnioskodawca realizuje m.in. poprzez podejmowanie działań służących upowszechnieniu zasad demokratycznego państwa prawa, przejrzystości w życiu publicznym, społecznej kontroli nad instytucjami zaufania publicznego oraz przeciwdziałaniu patologiom życia publicznego i społecznego. Wnioskodawca wskazał, że aktywnie uczestniczy w trwającej kampanii referendalnej, skupiając się na wyjaśnianiu treści pytań zaproponowanych przez inicjatorów referendum, sposobu głosowania i ustalania wyników referendum, jego skutków w sferze tworzenia i stosowania prawa, jak też na wyrażaniu spójnego z zasadami demokracji i rządów prawa poglądu odnośnie zasadności odmowy wzięcia udziału w tegorocznym referendum.

Powołując się na tryb przewidziany przez art. 44 ust.1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o referendum ogólnokrajowym wnioskodawca podkreślił cel przywołanego przepisu – analogicznego do postępowania z art. 111 § 1 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks

wyborczy – jako elementu procesu demokratycznego w sposób, który ogranicza rozpowszechnianie informacji nieprawdziwych, które mogą wprowadzać w błąd obywateli uprawnionych do głosowania w referendum, a co za tym idzie wpływać w sposób nieuprawniony na jego ostateczny wynik. Wnioskodawca wskazał, że źródłem jego interwencji jest naruszenie przez Uczestników wyraźnie zdefiniowanego interesu prawnego, przejawiającego się co najmniej na dwóch płaszczyznach:

- 1) wypowiedzi uczestników wprost osłabiają zdolność Wnioskodawcy - jako organizacji pozarządowej o charakterze ogólnopolskim, prowadzącej działalność w dziedzinach jednoznacznie objętych przedmiotem referendum - do skutecznego oraz niezakłóconego realizowania obranych przez nią celów;
- 2) rozpowszechnianie przez uczestników informacji objętych wnioskiem narusza prawo wnioskodawcy do udziału w kampanii referendalnej na równych i uczciwych zasadach, w tym do prowadzenia rzetelnej i merytorycznej debaty w sprawach poddanych pod referendum.

Wnioskodawca wskazał, że w dniu 15 września 2023 r. o godzinie 16:52 na koncie M. M. oraz w dniu 29 września 2023 r. o godzinie 8:15 na koncie partii politycznej (...)prowadzonych w serwisie Twitter/X opublikowane zostały (przy czym drugie z nagrań dostępne jest również w serwisie Youtube) spoty, przedstawiające stwierdzenia, z którymi nie można się zgodzić i należy uznać je za nieprawdziwe.

Wnioskodawca zarzucił, że w spocie opublikowanym na koncie M.M. w serwisie Twitter/X wypowiedzi odnoszą się do propozycji unijnych regulacji dotyczących migracji i azylu zwartych w m.in. opublikowanym w czerwcu 2023 r. projektu rozporządzenia przedstawionego w dokumencie pt. "Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rada w sprawie zarządzania azylem i migracją oraz zmieniającego dyrektywę Rady (WE) 2003/109 i proponowane rozporządzenie (UE) XXX/XXX [Fundusz Azylu i Migracji]" (dalej: Propozycja rozporządzenia). Wnioskodawca podkreślił, że przewidziana przez ten dokument regulacja jeszcze nie obowiązuje, a zaproponowane w niej rozwiązania są przedmiotem procesu legislacyjnego w Unii Europejskiej. Stąd sugerowanie, że krytykowane rozwiązania są przyjęte lub w niedługiej przyszłości staną się obowiązujące jest przedwczesne i wprowadzające w błąd. Wnioskodawca dodał również, że Propozycja rozporządzenia nie tworzy warunków dla przymusowej relokacji cudzoziemców. Proponowany artykuł 44b ust. 3 Paktu Migracyjnego wskazuje, że Państwa Członkowskie będą miały pełną swobodę w wybraniu jednego z rodzajów działania przewidzianego przez Pakt Migracyjny mechanizmu solidarności tj. przyjęcia części osób w ramach relokacji, wsparcia finansowego mechanizmu

bądź wsparcia operacyjnego lub kombinacji tych środków. Biorąc pod uwagę treść Propozycji rozporządzenia, w ocenie wnioskodawcy za fałszywą i nadmiernie upraszczającą uznać należy stawianą w zakwestionowanej wypowiedzi alternatywę, że mechanizm solidarnościowy przewiduje jedynie albo przymusową relokację, albo kary za odmowę relokacji cudzoziemców.

Ponadto wnioskodawca zwrócił uwagę na kontekst, w jakim sformułowana została wypowiedź – z podkreśleniem, że zakwestionowane twierdzenia wypowiada Prezes Rady Ministrów M.M., który jako przedstawiciel Rzeczypospolitej Polskiej brał udział w negocjacjach dotyczących Propozycji Rozporządzenia, a co za tym idzie powinien znać nie tylko jego ogólny zarys, ale również kryteria, które niuansują sytuacje danych Państw Członkowskich oraz na używanie stygmatyzującego języka i przekazu publikowanego materiału. Wnioskodawca przyjął stanowisko, że w rozpoznaniu złożonego wniosku w szerszym kontekście społeczno-politycznym nie powinno się pominąć kwestii używania dehumanizującego języka mającego na celu wywołanie lęku i uprzedzeń przed jedną z grup społecznych. Co za tym idzie, zdaniem wnioskodawcy, za zakazem rozpowszechniania takich treści przemawiają nie tylko kwestie prawne, ale również względy słusznościowe, które nakazują sprzeciw przed tego rodzaju komunikatami rozpowszechnianymi w debacie publicznej.

Odnosząc się do drugiego z zakwestionowanych spotów wnioskodawca zarzucił, że zawarta w nim informacja o tym jakoby Polska mogła odrzucić w referendum unijny projekt dotyczący migracji - lub jakkolwiek inną regulację prawa pochodnego Unii - jest nieprawdziwa. Wynika ona z faktu, że prawu unijnemu przysługuje pierwszeństwo względem prawa krajowego, a jakkolwiek jednostronny środek stosowany przez państwo członkowskie nie może wpływać na jego skuteczność. Wobec tego nagranie zawiera nieprawdziwą informację. Wnioskodawca podkreślił, że proces stanowienia prawa Unii Europejskiej nie przewiduje co do zasady możliwości przyjmowania w drodze referendum organizowanego w Państwach Członkowskich zgody na dane regulacje. Jedynym wyjątkiem, o bardzo wąskim zakresie, jest kwestia przyjęcia Traktatów Unii Europejskiej, które są negocjowane i uzgadniane przez wszystkie Państwa Członkowskie, a następnie przyjmowane przez ich parlamenty. Pozostałe źródła prawa Unii Europejskiej takie jak rozporządzenia, dyrektywy czy decyzje podejmowane są w toku procesu legislacyjnego pomiędzy instytucjami Unii Europejskiej - Komisją Europejską, Parlamentem Europejskim i Radą. Propozycja objęta niniejszym wnioskiem stanowi projekt właśnie rozporządzenia, a co za tym idzie jego zakres i przyjęcie będzie zależało od instytucji Unii Europejskiej a nie zgody bądź sprzeciwu

wyrażonego w drodze referendum lub np. uchwał Parlamentów krajowych. W związku z tym stwierdzenie, że wyborcy głosujący w referendum ogólnokrajowym zaplanowanym na dzień 15 października 2023 r. będą mogli odrzucić Propozycję rozporządzenia jest stwierdzeniem wprowadzającym w błąd co do rezultatów głosowania w referendum, a także nieprawdziwym.

Wnioskodawca podkreślił również, że o ile dalsze niepowielanie zakwestionowanych informacji pozwoli na ograniczenie kręgu osób, które mogłyby zapoznać się z nimi w przyszłości, to zasięg wypowiedzi uczestników wymaga jednocześnie opublikowania sprostowań. Mając bowiem na uwadze specyfikę Internetu oraz mediów społecznościowych, raz udostępniona informacja może być dowolnie powielana, a jeśli dotarła do znacznego kręgu odbiorców (jak w niniejszej sprawie) to w celu ograniczenia negatywnych skutków dla debaty publicznej i kampanii referendalnej, zasadne jest zobowiązanie uczestników do sprostowania nieprawdy (*wniosek – k. 5-11*).

W odpowiedzi na wniosek uczestnicy wnieśli o oddalenie wniosku w całości. Zaprzeczyli wszystkim twierdzeniom wnioskodawcy, w tym co do charakteru, miejsca i czasu publikacji, formy oraz treści jakichkolwiek wypowiedzi powołanych we wniosku.

Uczestnicy podnieśli zarzut braku legitymacji czynnej wnioskodawcy, wskazując że wynik postępowania z art. 44 ustawy o referendum ogólnokrajowym nie wpłynie na żadne uprawnienia przysługujące wnioskodawcy. Inkryminowane materiały nie zawierają żadnych informacji o wnioskodawcy, zatem nie mogą siłą rzeczy naruszać jego praw i tylko z tego względu wniosek powinien zostać oddalony.

Z ostrożności procesowej uczestnicy podnieśli dalej, że jeden z zakwestionowanych spotów stanowi materiał wyborczy, a nie referendalny (spot z dnia 15 września 2023 r.) i z tego tytułu podlega procedurze z art. 111 Kodeksu wyborczego, nie zaś trybowi referendalnemu – a Kodeks wyborczy nie przyznaje legitymacji czynnej do działania organizacjom jak wnioskodawca, a kandydatom i komitetom wyborczym.

W ocenie uczestników wniosek także manipuluje treścią cytowanych przez M.M. słów – nadaje im inny sens, w celu uzasadnienia zgłoszonych żądań. W zakwestionowanym materiale nie ma odniesienia do Projektu rozporządzenia, a mowa jest jedynie o koncepcie politycznym w ogólnym zarysie. Ponadto uczestnicy podkreślili, że Projekt na którym opiera się wnioskodawca z samej definicji projektu może ulec zmianom, a nie ma gwarancji, w którym kierunku potoczą się prace legislacyjne i jakie będzie finalne brzmienie tego aktu prawnego. Wypowiadając się w zakwestionowanym spocie M.M. odnosi się do całości problemu relokacji, we wszystkich jej wariantach, odmianach i koncepcjach. Uczestnicy zarzucili również, że w żadnym z zakwestionowanych materiałów nie ma ani jednego

fragmentu, który miałyby komunikować, że wynik polskiego referendum „na nie” będzie oznaczał odrzucenie projektu rozporządzenia UE. W ocenie uczestników w drugim z zakwestionowanych spotów wyraźnie jest rozróżnione, że polskie władze na forum organów UE formalnie będą się sprzeciwiały relokacji, natomiast polscy obywatele powinni zabrać głos w międzynarodowej debacie publicznej.

Uczestnicy podkreślili również, że wniosek dotyczy ocen (w tym ocen prawnych), nie zaś informacji o faktach. Tryb przewidziany przez art. 44 ustawy o referendum ogólnokrajowym przewiduje sytuacji dotyczących materiałów zawierających informacje nieprawdziwe, tj. takie które poddają się weryfikacji zero-jedynkowej w kategoriach prawda/fałsz. Natomiast wszystkie inkryminowane treści stanowią oceny, częściowo oceny prawne. W ocenie uczestników również wszelkie uwagi wniosku o aspektach humanitarnych są tak dalece ocenne, że nie wymagają komentarza, a ponadto nie wiążą się nijak z treścią żądań wniosku (*odpowiedź na wniosek – k. 39 - 42*).

Na rozprawie w dniu 10 października 2023 r. pełnomocnik uczestników zgłosił żądanie zasądzenia na ich rzecz kosztów postępowania.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Wybory do Sejmu i Senatu RP odbędą się w dniu 15 października 2023 r. W tym samym terminie odbędzie się również ogólnokrajowe referendum. Jednym z pytań referendalnych (pytanie nr 4) będzie: *„Czy popierasz przyjęcie tysięcy nielegalnych imigrantów z Bliskiego Wschodu i Afryki, zgodnie z przymusowym mechanizmem relokacji narzucanym przez biurokrację europejską?”* (*okoliczności bezsporne, ponadto treść pytań udostępniona na stronie <https://referendum.gov.pl/referendum2023/pl/pytania>*).

Forum (...)jest fundacją, której celem jest wspieranie działalności społecznej, naukowej i oświatowej prowadzonej na rzecz rozwoju instytucji demokratycznych w Rzeczypospolitej Polskiej, jak również podejmowanie przedsięwzięć zmierzających do wzrostu zaangażowania polskiego społeczeństwa w działania, które sprzyjają szybkiemu i stabilnemu rozwojowi Rzeczypospolitej Polskiej oraz urzeczywistnianiu zasad demokratycznego państwa prawa, a także działalność na rzecz rozwoju świadomości obywatelskiej oraz rozwoju gospodarczego.

Fundacja realizuje swoje cele poprzez m.in.:

- działalność informacyjno-edukacyjną na rzecz upowszechniania wiedzy o propozycjach i rozwiązaniach w dziedzinie gospodarki i polityki służących rozwojowi Rzeczypospolitej Polskiej;
- mobilizowanie do obywatelskiej aktywności m.in. poprzez popularyzowanie wiedzy o formach udziału w demokracji w krajach bardziej rozwiniętych i podejmowanie działań służących ich wdrażaniu w Rzeczypospolitej Polskiej oraz rozwijanie i umacnianie postaw nastawionych na aktywne współdziałanie na rzecz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego;
- podejmowanie działań służących upowszechnieniu zasad demokratycznego państwa prawa, przejrzystości w życiu publicznym, społecznej kontroli nad instytucjami zaufania publicznego oraz przeciwdziałaniu patologiom życia publicznego i społecznego.

Fundacja jest podmiotem uprawnionym do prowadzenia kampanii referendalnej w programach radiowych i telewizyjnych nadawców publicznych w formie audycji referendalnych w związku z referendum ogólnokrajowym zarządzonym przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej na dzień 15 października 2023 r. (*wydruk KRS wnioskodawcy – k. 13-15v, Statut Fundacji – k. 16-20, zaświadczenie nr (...) Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 4 września 2023 r. – k. 21*).

W czerwcu 2023 r. opublikowany został projekt rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie zarządzania azylem i migracją oraz zmieniającego dyrektywę Rady (WE) 2003/109 i proponowane rozporządzenie (UE) XXX/XXX [Fundusz Azylu i Migracji].

Zgodnie z art. 44a ust. 1 Propozycji rozporządzenia pula solidarnościowa, która obejmuje wkłady zawarte w akcie wykonawczym Rady wspomnianym w art. 44b, zgodnie ze zobowiązaniami państw członkowskich podjętymi podczas posiedzenia unijnego forum wysokiego szczebla ds. migracji, służy jako główne narzędzie reagowania solidarnościowego na podstawie zalecenia, o którym mowa w art. 7c.

W myśl ust. 2 przywołanego artykułu pula solidarnościowa składa się z następujących rodzajów środków solidarnościowych, które uznaje się za mające jednakową wartość:

a) relokacja, zgodnie z art. 57 i 58:

(i) osób ubiegających się o ochronę międzynarodową;

(ii) w przypadku dwustronnych uzgodnień między danym państwem członkowskim wnoszącym wkład a państwem członkowskim będącym beneficjentem - osób korzystających z ochrony międzynarodowej, którym przyznano ochronę międzynarodową mniej niż trzy lata przed przyjęciem aktu wykonawczego Rady ustanawiającego pulę solidarnościową, lub do celu powrotu nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców

- b) [bezpośrednie] wkłady finansowe przekazywane przez państwa członkowskie, ukierunkowane głównie na projekty związane z dziedziną migracji, zarządzania granicami i azylu lub na projekty w państwach trzecich, które to projekty mogą mieć bezpośredni wpływ na przepływy na granicach zewnętrznych lub mogą usprawnić systemy azylu, przyjmowania i migracji w danym państwie trzecim, w tym programy na rzecz wspomaganego dobrowolnego powrotu i środków reintegracyjnych oraz na rzecz zwalczania handlu ludźmi lub przemytu ludzi, zgodnie z art. 44i;
- c) alternatywne środki solidarnościowe skupiające się na budowaniu zdolności, usługach, wsparciu personelu, placówkach i wyposażeniu technicznym zgodnie z art. 44j.

Projekt zakłada, że corocznie, przed końcem każdego roku kalendarzowego, Rada przyjmie akt wykonawczy w sprawie ustanowienia puli solidarnościowej dla danego roku zgodnie z wynikiem składania zobowiązań w ramach forum wysokiego szczebla ds. migracji (art. 44b ust. 1). Na posiedzeniu forum wysokiego szczebla ds. migracji, o którym mowa w art. 7d, państwa członkowskie uzgodnią ogólną referencyjną wartość liczbową dla każdego środka solidarnościowego w ramach puli solidarnościowej, z pełnym uwzględnieniem poziomu potrzeb w zakresie solidarności określonych w zaleceniu, o którym mowa w art. 7c, oraz składają zobowiązanie co do swoich wkładów w tę pulę zgodnie z ust. 3 niniejszego artykułu i z obowiązkowym sprawiedliwym udziałem obliczonym z zastosowaniem klucza podziału ustanowionego w art. 44k (art. 44b ust. 2). Wykonując ust. 2, państwa członkowskie wnoszące wkład mają dysponować pełnym zakresem swobody co do wyboru rodzajów środków solidarnościowych wymienionych w art. 44a ust. 2 lit. a), b) i c), lub ich połączenia. Państwa członkowskie składające zobowiązania co do alternatywnych środków solidarnościowych wskazują wartość finansową tych środków na podstawie obiektywnych kryteriów. Nawet jeżeli w zaleceniu, o którym mowa w art. 7c, nie wskazano alternatywnych środków solidarnościowych, państwa członkowskie mogą złożyć zobowiązanie w zakresie tych środków. W przypadku gdy państwo członkowskie będące beneficjentem nie wystąpi w danym roku z wnioskiem o te środki, przekształca się je w [bezpośrednie] wkłady finansowe (art. 44b ust. 3).

Zgodnie z art. 44c Projektu państwo członkowskie, które w decyzji wspomnianej w art. 7a zostało wskazane jako znajdujące się pod presją migracyjną, może po przyjęciu aktu wykonawczego Rady wspomnianego w art. 44b poinformować Komisję i Radę o zamiarze skorzystania z puli solidarnościowej (ust. 1). Dane państwo członkowskie ma podać informacje o rodzaju i wielkości środków solidarnościowych wymienionych w art. 44a koniecznych do zaradzenia sytuacji oraz uzasadnienie tych informacji, obejmujące w

stosownych przypadkach informacje o ewentualnym skorzystaniu z elementów zestawu narzędzi (ust. 2). W terminie dziesięciu dni od otrzymania tych informacji Komisja zwołuje forum szczebla technicznego ds. migracji (ust. 3).

Artykuł 44d Projektu przewiduje z kolei procedurę powiadomienia Komisji i Rady przez państwo członkowskie, które uważa, że znajduje się pod presją migracyjną, o potrzebie skorzystania z puli solidarnościowej.

Przewidziana przez Projekt „presja migracyjna” oznacza sytuację, która jest spowodowana [...] napływem obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców o takiej skali, że stanowi to nieproporcjonalne [...] obciążenie dla państw członkowskich, biorąc pod uwagę ogólną sytuację w Unii, nawet dla dobrze przygotowanych systemów udzielania azylu i przyjmowania, oraz wymaga natychmiastowego podjęcia działań. Uwzględniając specyficzne uwarunkowania położenia geograficznego danego państwa członkowskiego, obejmuje to sytuacje, w których do państwa przybywa duża liczba obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców lub istnieje ryzyko zaistnienia takiej sytuacji, w tym w przypadku gdy jest to następstwem powtarzających się zejść na ląd w wyniku operacji poszukiwawczo-ratowniczych, lub gdy wynika to z niedozwolonego przemieszczania się obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców między państwami członkowskimi.

Natomiast „znacząca sytuacja migracyjna” oznacza w rozumieniu Projektu sytuację odmienną od presji migracyjnej, w której liczba obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców przybyłych do danego państwa w danym roku i w latach poprzednich prowadzi łącznie do osiągnięcia przez dobrze przygotowany system udzielania azylu, przyjmowania i migracji granic jego zdolności (*Propozycja rozporządzenia – wyciąg k. 24-28*).

W dniu 15 września 2023 r. o godzinie 16:52 na koncje M.M. prowadzonego w serwisie Twitter/X opublikowany został spot o długości 4 minut i 21 sekund, opatrzony komentarzem „*Za tragiczną, nieodpowiedzialną politykę migracyjną w Europie odpowiada wyłącznie D.T. razem z A.M. i M. W.. (...) zawsze mówił STOP NIELEGALNEJ IMIGRACJI.*”.

Udostępniony spot przedstawia M.M. wypowiadającego się krytycznie o popieranym i wdrażanym przez Europejską Partię Ludową mechanizmie nielimitowanego przyjmowania migrantów do Unii Europejskiej i ich przymusowej relokacji także do Polski. Materiał ten jest utrzymany w konwencji wypowiedzi uczestnika M.M. do D.T., któremu mówiący zarzuca błędną politykę w tym zakresie.

Przez cały czas trwania spotu słowa wypowiedane przez M.M. pojawiają się również na pierwszym planie w dolnej części obrazu, a ujęcia jego samego przerywane są przez wyświetlanie fragmentów nagrań: w pierwszej kolejności pokazujących polityków europejskich, których „nieodpowiedzialne decyzje” według przemawiającego stanowić miały przyczynę problemów związanych z nielegalną imigracją, w dalszej zaś kolejności ukazane są fragmenty pokazujące imigrantów (m.in. z L.), niesprecyzowane z miejsca i czasu starcia z policją oraz uliczne zamieszki, nie tylko z krajów Unii Europejskiej.

Od 1 minuty 27 sekundy do 1 minuty 50 sekundy nagrania M.M. mówi, że „mechanizm przymusowej relokacji (...) zakłada (...) możliwość nielimitowanego przyjmowania nielegalnych migrantów do krajów Unii Europejskiej, w tym do Polski, lub olbrzymich kar finansowych za brak realizacji.”.

Na dzień 9 października 2023 r. udostępniona na portalu wiadomość wraz ze spotem miała ponad 275 000 wyświetleń.

Użyte w spocie fragmenty nagrań w połączeniu z muzyką służącą za podkład miały wzbudzić w odbiorcy poczucie zagrożenia, niebezpieczeństwa związanego z nieuchronnym wystąpieniem w Polsce kryzysu imigracyjnego w przypadku dojścia do władzy opcji politycznej inna niż reprezentowana przez M.M. partia (...) (zrzut ekranu wiadomości udostępnionej w dniu 15 września 2023 r. wraz ze spotem oraz nagranie spotu – nośnik pamięci USB koperta k. 23).

W dniu 29 sierpnia 2023 r. o godzinie 8:15 na koncie partii politycznej (...) prowadzonym w serwisie Twitter/X opublikowany został spot o długości 1 minuty i 20 sekund, opatrzony komentarzem: „Partia T. chce pilnego przyjęcia pakietu migracyjnego! To zagrożenie dla bezpieczeństwa polskich rodzin.” oraz hasztagami: #4xNIE, #StopPrzymusowejRelokacji.

Spot ten udostępniony został również na koncie partii politycznej (...) w serwisie Youtube, opatrzony tożsamym tytułem i komentarzem.

Udostępniony spot w pierwszych sekundach przedstawia M.M. wypowiadającego się na temat wniosku Europejskiej Partii Ludowej do Parlamentu Europejskiego w przedmiocie natychmiastowego przyjęcia paktu migracyjnego, w wyniku czego Polska ma zostać zmuszona „do przyjęcia tysięcy nielegalnych imigrantów”. Przez cały czas trwania spotu słowa wypowiedane przez M.M. pojawiają się również na pierwszym planie w dolnej części obrazu, a jako ich tło ukazywani są naprzemiennie politycy europejscy oraz fragmenty nagrań ukazujące imigrantów, niesprecyzowane z miejsca i czasu starcia z policją, nagrania z monitoringów i płonące samochody.

Od 1 minuty do 1 minuty 11 sekundy M. M. mówi, że „(...) *pójdźcie do referendum i powiedzcie NIE dla przymusowej relokacji. Dajmy przykład Europie. Pierwsza w referendum odrzuci to Polska, a za nami podążą inne kraje Unii Europejskiej.*”.

Na dzień 29 sierpnia 2023 r. udostępniona na portalu wiadomość wraz ze spotem miała ponad 671 000 wyświetleń.

(zrzut ekranu wiadomości udostępnionej w dniu 29 sierpnia 2023 r. wraz ze spotem, zrzut ekranu z serwisu Youtube oraz nagranie spotu – nośnik pamięci USB koperta k. 23).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentów złożonych do akt sprawy, a także zapisów audio-wideo zawartych na złożonym przez wnioskodawcę nośniku pamięci USB (pendrive).

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Wniosek jako niezasadny podlegał oddaleniu w całości.

Zgodnie z art. 44 ust. 1 ustawy o referendum ogólnokrajowym (Dz. U. z 2020 r. poz. 851) jeżeli rozpowszechniane, w tym również w prasie w rozumieniu prawa prasowego, materiały dotyczące referendum, a w szczególności plakaty, ulotki, hasła i wypowiedzi lub inne formy prowadzonej kampanii referendalnej zawierają informacje nieprawdziwe, każdy, czyjego prawa dotyczy wynik postępowania, o którym mowa w ust. 2, ma prawo wnieść do sądu okręgowego wniosek o wydanie orzeczenia:

- 1) zakazu rozpowszechniania takich informacji;
- 2) przepadku materiałów zawierających takie informacje;
- 3) nakazania sprostowania takich informacji;
- 4) nakazania publikacji odpowiedzi na stwierdzenia naruszające dobra osobiste;
- 5) nakazania przeproszenia osoby, której dobra osobiste zostały naruszone.

Wskazać należy, iż przepis ten zawiera unormowanie analogiczne do zawartego w art. 111 ustawy Kodeks wyborczy, w związku z czym orzecznictwo dotyczące tegoż przepisu można analogicznie odnieść do regulacji dotyczącej referendum ogólnokrajowego. Zasadniczą funkcją sądowego rozstrzygnięcia sporów powstających pomiędzy kandydatami i ich komitetami wyborczymi w toku prowadzonej kampanii wyborczej jest ochrona rzetelności procesu wyborczego, czemu służyć ma nałożony na sądy obowiązek weryfikowania zgodności z prawdą informacji podawanych w toku kampanii wyborczej. Przewidziany w kodeksie mechanizm kontroli ma w ten sposób zapewnić uczciwą kampanię wyborczą i tym

samym umożliwić obywatelom dostęp do zgodnych z prawdą informacji o sprawach publicznych i o kandydatach. Kampania wyborcza powinna prowadzić bowiem do swobodnego i niezakłóconego uformowania się woli wyborców i podjęcia decyzji wyrażanej w akcie głosowania. (tak Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 12.07.2009 r. (K 7/09), OTK–A 2009/7, poz. 113). To samo wypadnie odnieść do kampanii referendalnej, która winna być uczciwa, zaś to postępowanie ma zapewnić obywatelom dostęp do zgodnych z prawdą informacji dotyczących pytań referendalnych. Tym samym podstawową wartością jest w tym przypadku ochrona obywateli głosujących w referendum.

W pierwszej kolejności wypadnie odnieść się do zarzutu uczestników odnośnie braku legitymacji czynnej wnioskodawcy. Wniosek w trybie art. 44 ust. 1 ustawy o referendum ogólnokrajowym może złożyć „każdy, czyjego prawa dotyczy wynik postępowania”. Uczestnicy wskazywali na wąskie rozumienie postępowania, jako postępowania z art. 44 ust. 1 tej ustawy. Sąd orzekający w niniejszej sprawie nie podziela tego stanowiska, podkreślić wypadnie iż w ustawie termin postępowania pojawia się kilkakrotnie i nie odnosi się wyłącznie do postępowania sądowego, ale do całokształtu procesu głosowania referendalnego (vide – art. 36 ust. 2 ustawy), zaś interpretacja zaprezentowana przez uczestników prowadziłaby do tak wąskiego określenia kręgu legitymowanych, iż w istocie przepis ten byłby przepisem martwym i nie realizowałby swej podstawowej funkcji ochrony głosujących w referendum. Podkreślić wypadnie, iż z istoty referendum ogólnokrajowego wynika ogólny charakter zadawanych pytań i wymaganie, by konkretna nieprawdziwa wypowiedź dotyczyła praw wnioskodawcy, a nie cały proces referendalny i wyniki referendum w istocie prowadziłaby do uniemożliwienia kontroli kampanii referendalnej. Zainteresowanie wnioskodawcy w stwierdzeniu nieprawdziwości informacji zawartych w spotach wynika z jego aktywności i uczestnictwa w kampanii referendalnej, a także zadań statutowych. Ponieważ wypowiedzi te odnoszą się do trzeciego pytania w referendum z dnia 15 października 2023 r., a wnioskodawca zarówno statutowo jak i faktycznie jest zainteresowany sposobem prowadzenia kampanii referendalnej to w ocenie Sądu orzekającego w niniejszej sprawie ma legitymację czynną w niniejszej sprawie.

W ocenie Sądu obie wypowiedzi uczestnika M.M. kwestionowane przez wnioskodawczynię stanowią element kampanii referendalnej, bowiem odnoszą się wprost do treści trzeciego pytania zadanego w referendum 15 października 2023 r. Okoliczność, że jeden ze spotów w sposób oczywisty stanowi także element kampanii wyborczej, na co wskazuje wyraźne zaatakowanie w nim lidera jednej z partii biorącej udział w wyborach nie

zmienia faktu, że wypowiedź ta odnosi się także do pytania zadanego w referendum, a tym samym jest elementem kampanii referendalnej w związku z czym może być przedmiotem wniosku z art. 44 ust. 1 ustawy o referendum ogólnokrajowym. Podkreślić przy tym należy, że formą agitacji referendalnej jest rozpowszechnianie wypowiedzi lub innych form przekazu w prasie lub na innych polach komunikacji społecznej, której celem jest zarówno nakłonienie do wzięcia udziału w referendum lub nie, a także do głosowania w określony sposób jak i zniechęcenie do określonego głosowania. Ta wypowiedź niewątpliwie ma taki charakter.

Zasadniczą przesłanką materialnoprawną warunkującą przyznanie ochrony wnioskodawcy w sprawie w trybie z art. 44 ust. 1 o referendum ogólnokrajowym jest fałsz informacji zawartej w materiale kampanijnym. Ustawodawca nawiązał w ten sposób do znanego na gruncie logiki podziału wypowiedzi na dwie kategorie: wypowiedzi opisowych (zdań w sensie logicznym) oraz wypowiedzi ocennych, sądów wartościujących. Wypowiedzi opisowe mają charakter deskryptywny, zawierają informacje o określonych faktach, stanowią twierdzenia co do faktów. Są to zdania w sensie logicznym, które dają się klasyfikować według kryterium prawdy i fałszu. Prawdziwość tych wypowiedzi może być przedmiotem dowodzenia. Wypowiedź jest prawdziwa, gdy opisuje rzeczywistość taką, jaką ona jest – głosi, że tak a tak jest, wtedy gdy w rzeczywistości tak właśnie jest albo stwierdza, że tak a tak nie jest, wówczas gdy faktycznie tak nie jest. Wypowiedź jest z kolei fałszywa, gdy opisuje rzeczywistość inaczej, niż ona jest – głosi, że tak a tak jest, gdy w rzeczywistości tak właśnie nie jest albo też głosi, że tak a tak nie jest, gdy tymczasem w rzeczywistości tak właśnie jest. (*Z. Ziemiński, Logika praktyczna, Warszawa 1990, s. 54.*)

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy wskazać należy, że inkryminowane wypowiedzi zawarte w spotach wyborczych wbrew twierdzeniom wnioskodawcy nie poddają się testowi logicznemu prawdziwości w kontekście takim jakiego żąda tego we wniosku Forum (...), toteż ich zgodność z prawdą nie może być przedmiotem badania Sądu, co samo przez się musi prowadzić do oddalenia wniosku. Podkreślić wypadnie, iż żądanie wniosku dotyczy opublikowania sprostowań o konkretnej treści i zakazania rozpowszechniania informacji o konkretnej treści. W związku z tym nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy ocena Sądu tych wypowiedzi pod kątem moralnym i użytego w nich dehumanizującego języka czy zasad słuszności, bowiem kognicję Sądu ogranicza art. 44 ust. 1 ustawy do wskazanych w niej przesłanek oraz żądanie wniosku. Nawet więc hipotetyczne uznanie przez Sąd, iż dana wypowiedź wprowadza w błąd czy manipuluje uprawnionymi do głosowania w referendum, to Sąd rozstrzyga tylko o prawdziwości twierdzeń zawartych w

danym materiale referendalnym w kontekście żądań wniosku, a nie obiektywnej prawdziwości zawartych twierdzeń.

Sąd w całości podziela stanowisko uczestników, iż wnioskodawca dokonuje oceny prawdziwości wypowiedzi M.M. w kontekście konkretnego projektu rozporządzenia UE w wersji aktualnie obowiązującej. Tymczasem takiego wniosku nie sposób wysnuć z żadnej z tych wypowiedzi uczestnika zawartej w tym spocie. W spocie z dnia 15 października 2023 r. jest odwołanie się do decyzji Unii Europejskiej z 2015 r., zaś słowa zawarte po 1 minucie 28 sekundzie odnoszą się wprost do mechanizmu wdrażanego i popieranego przez Europejską Partię Ludową, a nie do konkretnego projektu przyjętego przez Unię Europejską. Wnioskodawca nie wykazał, by były to tożsame akty, zwłaszcza, iż jak słusznie podnoszą uczestnicy proces stanowienia prawa w Unii Europejskiej w tym zakresie jest w toku i może ulec zmianie. Już więc sam etap rozumienia sensu wypowiedzi uczestnika wymaga dokonania jej oceny i jest sporny między stronami, co wskazuje na jej opiniotwórczy charakter, a nie wypowiedź co do faktów. Uczestnicy wskazali, iż wypowiedź zawarta w spocie dotyczy problemu relokacji we wszystkich wariantach i koncepcjach, a nie konkretnego projektu i w ocenie Sądu analiza całego spotu z 15 września 2023 r. potwierdza to twierdzenie. Nawet gdyby przyjąć, iż słowa te dotyczą projektu wskazanego we wniosku to trudno zarzucić im nieprawdziwość, bowiem są to sformułowania ocenne, można się z tymi sformułowaniami nie zgadzać, ale to nie oznacza, iż są one nieprawdziwe. Kwestia tego czy relokacja ma charakter przymusowy czy nie to kwestia oceny zaproponowanych rozwiązań, bowiem uczestnik przyznaje w swej wypowiedzi, iż można uniknąć relokacji płacąc „olbrzymie kary”. To czy kwoty te są rzeczywiście olbrzymie i czy ich zapłacenie to element wyłączający przymus mechanizmu poprzez danie wyboru, czy też element tego przymusu to kwestia ocenna i jako taka nie podlegająca weryfikacji Sądu w postępowaniu przewidzianym w referendum ogólnokrajowym. Podkreślić także wypadnie, iż żądanie wniosku odnosi się ogólnie do projektu unijnych przepisów dotyczących migracji – nie sposób więc ograniczać badania tej prawdziwości do konkretnego projektu aktu prawnego, a następnie zakazać uczestnikom wypowiedzi co do takiego projektu bez jego sprecyzowania.

Także sformułowanie odnoszące się do nielegalnych migrantów w ocenie Sądu ma charakter opinii, nie poddający się weryfikacji z logicznego punktu widzenia. Sam wnioskodawca wskazuje, iż pojęcie nielegalnego migranta nie ma legalnej definicji, wskazując na jego krzywdzący i dehumanizujący charakter. Nie sposób więc przyjąć, że pojęcie to poddaje się weryfikacji pod kątem prawdziwości bądź nie, a to czy sąd podziela

ocenę wnioskodawcy że służy ono stygmatyzacji osób ubiegających się o ochronę międzynarodową nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, tak w kontekście treści art. 44 ust. 1 ustawy o referendum ogólnokrajowym jak i żądania wniosku w którym jest wyraźnie mowa o informacji nieprawdziwej, a nie krzywdzącej, dehumanizującej czy krzywdzącej. Uczestnik wskazał, iż pod pojęcie nielegalnych migrantów ma dla niego inne znaczenie niż dla wnioskodawcy, i wypadnie wskazać, że spór o to jakimi pojęciami opisujemy rzeczywistość jest elementem sporu światopoglądowego i jako taki nie podlega ocenie Sądu w sprawie w trybie referendalnym.

Odnosząc się do drugiego z kwestionowanych nagrań wypadnie wskazać, iż także ono nie dotyczy konkretnego projektu prawa unijnego. O ile pierwsza część wskazuje na projekt prawa forsowany przez „partię (...)”, to w dalszej części zawiera ogólną agitację referendalną odnośnie sprzeciwu uczestniczki wobec nielegalnych imigrantów w Polsce czy chaosu na ulicach polskich miast, krytykuje niemiecką politykę zachęcającą migrantów do przyjazdu do Europy Zachodniej, następnie zapowiada weto w sprawie projektu który miał być procedowany początkiem września 2023 r. na Radzie Europejskiej. Następnie wskazuje na możliwość zrobienia przez uprawnionych do głosowania do zrobienia „czegoś” („wy też możecie coś zrobić”). Nie sposób z treści klipu wysnuć wniosek, że to „coś” odnosi się do odrzucenia konkretnego projektu który jest procedowany w Radzie Europejskiej. Twierdzenie, „dajmy przykład Europie” bynajmniej nie wskazuje na sugerowanie, by w referendum można było odrzucić konkretny projekt prawa unijnego dotyczący migracji. Dokonując interpretacji wypowiedzi uczestnika, wypadnie wskazać na treść pytania referendalnego: „czy popierasz przyjęcie tysięcy nielegalnych imigrantów z Bliskiego Wschodu i Afryki, zgodnie z przymusowym mechanizmem relokacji narzucanym przez biurokrację europejską?”. Agitacja zawarta w tym klipie wprost odnosi się do tego pytania, nie jest rolą Sądu ocena jego celowości, a także tego czy referendum będzie miało jakąkolwiek moc wiążącą z uwagi na swój poziom ogólności zadanego pytania. Tymczasem uwzględnienie wniosku w tym zakresie w istocie zakazałoby agitacji wyborczej zwolennikom negatywnej odpowiedzi na to pytanie, bowiem referendum nie ma wpływu na proces tworzenia prawa w Unii Europejskiej. Z tej przyczyny wniosek także w tym zakresie podlegał oddaleniu.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 520 § 2 k.p.c., przyjmując, iż interesy uczestników postępowania były ze sobą sprzeczne. Wniosek sformułowany przez wnioskodawczynię został oddalony. Przekładając powyższe na reguły rządzące

postępowaniem cywilnym przyjąć należało, że uczestnicy wygrali niniejsze postępowanie, a zatem wnioskodawczynię należało obciążyć kosztami postępowania. Na zasądzone koszty złożyło się wynagrodzenie profesjonalnego pełnomocnika ustalone na podstawie § 8 ust 1 pkt 2 w zw. z § 20 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych w wysokości 720 zł oraz 34 zł tytułem opłat od pełnomocnictw.

sędzia Piotr Królikowski